

Õiguskantsler

Haridus- ja Teadusministeerium
hm@hm.ee

Teie nr

Meie 17.04.2019 nr 6-3/190133/1901964

Õpilase kutseõppeasutusest väljaarvamine

Lugupeetud haridus- ja teadusminister

Õiguskantsleril paluti hinnata, kas põhiseadusega on kooskõlas, et kutseõppeasutuse seaduses ei ole ette nähtud reegleid õpilaste turvalisuse ja tervise kaitseks rakendatavate mõjutusmeetmete kohta.

Selgitasin pöördujale, et kutseõppeasutusel on võimalik tagada õpilaste vaimne ja füüsiline turvalisus kutseõppeasutuse seaduse alusel isegi juhul, kui seadus ei kehtesta mõjutus- ja tugimeetmeid samamoodi nagu põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgil võib kutseõppeasutus arutada õpilase käitumist, määrata talle tugiisiku või teha talle vajaduse korral kirjaliku noomituse, samuti lepitada tülis olevaid osapooli, kuigi kutseõppeasutuse seadus neid abinõusid ette ei näe. Tegemist on meetmetega, mis ei piira oluliselt õpilase põhiõigusi ja -vabadusi.

Erinevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest (PGS) ning peagi jõustuvast kõrgharidusseadusest ei anna kutseõppeasutuse seadus (KutÕS) alust õpilase koolist väljaarvamiseks selle tõttu, et ta rikub kooli kodukorda või ohustab teisi õpilasi. Niisugune võimalus on praktikas ette nähtud kutseõppeasutuste õppekorralduseeskirjades. Põhiseaduse järgi peab aga niivõrd intensiivse põhiõiguse piirangu lubatavuse otsustama Riigikogu, mitte minister ega õppeasutuse nõukogu. Leian, et kutseõppeasutusest väljaarvamise alused tuleb määratleda seaduses.

Kutseõppeasutuse seadus näeb ette, et õpilane arvatakse koolist välja pärast seda, kui ta on õpingud lõpetanud ([§ 34 lg 1 ja 1¹](#)). Muid koolist väljaarvamise aluseid seadus ei sätesta. KutÕS [§ 43 lõike 1 punkti 2](#) kohaselt vastutab õpilane seaduse, kooli põhimääruse, sisekorraeskirja, õppekorralduseeskirja või muu õigusaktiga kehtestatud kohustuse rikkumise eest, kuid seda ei saa pidada õpilase koolist väljaarvamisel piisavaks aluseks.

Haridusasutusest väljaarvamine piirab inimese õigust haridusele. Õigus haridusele on põhiõigus (põhiseaduse (PS) [§ 37](#)), mida saab piirata üksnes seaduse alusel (PS [§ 3](#) ja [§ 11](#)). Seadusliku aluse nõue tuleneb õigusriigi ja demokraatia põhimõtetest ja tähendab, et kõik põhiõiguste seisukohalt olulised otsused peab langetama Riigikogu (Riigikohtu lahend nr [3-3-1-41-06](#), p 21).

Näiteks üldhariduskooli õpilase võib koolist välja arvata juhul, kui õpilane (välja arvatud koolikohustuslik õpilane) ohustab oma käitumisega koolis teiste turvalisust või rikub korduvalt

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kodukorda (PGS [§ 28 lg 1 p 4](#)). Ka 2019. aasta 1. septembril jõustuva kõrgharidusseaduse [§ 17 punktid 5 ja 6](#) näevad ette üliõpilase väljaarvamise võimaluse, kui üliõpilane rikub oluliselt õppekorralduse tingimusi ja korda või ohustab käitumisega teisi.

Haridus- ja teadusminister on KutÕS [§ 20 lõike 1](#) alusel kehtestanud kooli kohustuslike dokumentide nõuded. Sealhulgas on ta otsustanud, et koolist väljaarvamise tingimused tuleb kehtestada õppekorralduseeskirjas (28.08.2013 määruse nr 23 „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“ [§ 7 lg 2 p 15](#)). Õppekorralduseeskirja kinnitab kutseõppeasutuse nõukogu (KutÕS [§ 17 lg 5 p 5](#)).

Kutseõppeasutused ongi õppekorralduseeskirjas kehtestanud koolist väljaarvamise tingimused. Näiteks [Räpina Aianduskooli õppekorralduseeskirja](#) § 35 lõike 1 punkti 5 kohaselt arvatakse õpilane koolist välja siis, kui ta ohustab oma käitumisega teiste turvalisust koolis või rikub korduvalt õpilaskodu reegleid.

Haridus- ja teadusministri määruse nr 23 [§ 7 lõike 2 punkt 15](#) ei saa olla selle otsuse alus, kuna KutÕS [§ 20 lõike 1](#) järgi ei ole haridus- ja teadusministril õigust volitada kutseõppeasutuse nõukogu kehtestama väljaarvamise tingimusi. Määrus peab olema kooskõlas volitusnormi piiride, mõtte ja eesmärgiga (haldusmenetluse seadus [§ 90 lg 1](#)). Riigikogu on KutÕS [§ 20 lõikega 1](#) andnud haridus- ja teadusministrile volituse kehtestada määrusega kutseõppeasutuse kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord.

Üks võimalus on kehtestada õpilase koolist väljaarvamise alused kutseõppeasutuse seaduses, nagu need on kehtestatud ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse [§-s 28](#) ja kõrgharidusseaduse [§-s 17](#).

Palun Teie seisukohta, kas ja kuidas peate vajalikuks kutseõppeasutusest väljaarvamise tingimusi seadusega reguleerida. Ootan Teie vastust hiljemalt 31. augustiks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise